

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

ВИСНОВОК

на проект Закону України
«Про внесення змін до статті 233 Кримінального процесуального кодексу
України щодо уточнення підстав проникнення до житла чи іншого
володіння особи у невідкладних випадках»
(реєстр. № 15488 від 07 серпня 2026 року)

Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності на засіданні 27 жовтня 2026 року (протокол № 249) на виконання доручення Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. розглянув проект Закону України «Про внесення змін до статті 233 Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення підстав проникнення до житла чи іншого володіння особи у невідкладних випадках» (реєстр. № 15488), поданий народним депутатом України Веніславським Ф.В. та іншими народними депутатами України.

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є забезпечення балансу між ефективністю кримінального провадження та конституційною гарантією недоторканності житла чи іншого володіння особи шляхом уточнення підстав невідкладного проникнення слідчого, дізнавача, прокурора до житла чи іншого володіння особи без попередньої ухвали слідчого судді, зокрема у випадках, пов'язаних із врятуванням майна.

Законопроектом пропонуються внести зміни до частини третьої статті 233 «Проникнення до житла чи іншого володіння особи» Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), якими:

1) конкретизувати підстави невідкладного проникнення до житла чи іншого володіння особи з метою врятування майна, передбачивши, що таке проникнення допускається лише за сукупності визначення умов: конкретності майна і його статусу речового доказу; реальної загрози знищення, пошкодження або втрати такого майна; об'єктивної неможливості отримання попередньої ухвали слідчого судді; відображення цих обставин у подальшому клопотанні про проведення обшуку; контролю ex post factum слідчим суддею;

2) передбачити прийняття слідчим, дізнавачем або прокурором вмотивованої постанови про невідкладне проникнення, а також установити обов'язок прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням із прокурором

протягом 24 годин після завершення відповідних дій звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку;

3) у разі встановлення при розгляді такого клопотання факту відсутності правових підстав для невідкладного проникнення до житла або іншого володіння особи та/або відсутності в матеріалах кримінального провадження доказів, які прямо або опосередковано вказували б на те, що у житлі чи іншому володінні особи могли знаходитись речі, що мають ознаки речових доказів, і щодо яких існувала реальна, конкретна та безпосередня загроза знищення, пошкодження або втрати, слідчий суддя зобов'язаний постановити окрему ухвалу про незаконне проникнення до житла або іншого володіння особи стосовно усіх осіб, які ухвалювали рішення про проведення такої невідкладної слідчої дії.

4) визначити процесуальні наслідки у разі відмови прокурора у погодженні або відмови слідчого судді у задоволенні такого клопотання, а саме: визнати отримані докази недопустимими, зобов'язати знищити отриману інформацію у порядку, передбаченому статтею 255 КПК, а вилучене майно та документи – повернути протягом 24 годин.

До законопроекту за реєстр. № 15488 подано чотири альтернативні законопроекти, які мають спільну мету, а деякі положення аналогічні за своїм змістом і стосуються правового регулювання процедури обшуку, невідкладного проникнення до житла чи іншого володіння особи та наступного судового контролю, інших, пов'язаних з цим, питань.

Заслухавши інформацію доповідача та підкомітету, з'ясувавши позицію народних депутатів України – членів Комітету, представників органів досудового розслідування та інших органів державної влади, судових органів та адвокатів, взявши до уваги надані експертні висновки наукових установ та всебічно обговоривши питання, Комітет відзначає нагальну необхідність удосконалення законодавчого регулювання відповідних правовідносин, що зумовлено фундаментальним значенням права на недоторканність житла та іншого володіння особи, гарантованого Конституцією України та міжнародно-правовими актами.

Разом з тим, Комітет звертає увагу на те, що проникнення до житла чи іншого володіння особи без попереднього судового рішення є винятковим заходом, застосування якого має бути зумовлене об'єктивною необхідністю та неможливістю дотримання загальної процедури судового контролю за конкретних обставин. Відповідні законодавчі зміни мають містити достатньо чіткі критерії, які дозволятимуть установити наявність підстав для застосування такого винятку та запобігатимуть його свавільному використанню.

Проте, запропонована авторами основного законопроекту конструкція не забезпечує достатньої визначеності підстав для застосування відповідного винятку. Сам факт існування ризику втрати майна не обов'язково означає, що отримання попереднього судового дозволу є об'єктивно неможливим. Водночас підстави для невідкладного проникнення не повинні виникати внаслідок несвоєчасного вчинення процесуальних дій стороною обвинувачення, якщо

необхідність отримання попереднього судового дозволу могла бути об'єктивно передбачена, а відповідне звернення - здійснене завчасно.

Крім того, суттєвими недоліками основного законопроекту є відсутність положень розгляду слідчим суддею клопотання про обшук, проведеного після невідкладного проникнення до житла чи іншого володіння особи, а також повідомлення особи, у житлі чи іншому володінні якої було проведено обшук, та забезпечення їй або захиснику (представнику) можливості взяти участь у розгляді, надати пояснення та заперечення, а також можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді, постановленої за результатами такого ретроспективного судового контролю.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило зауваження до деяких положень законопроекту, а можливість невідкладного проникнення до житла чи іншого володіння особи з наявністю доцільніше пов'язати з достатніми фактичними даними, які дають обґрунтовані підстави вважати, що конкретне майно відповідає або може відповідати ознакам речового доказу, передбаченим статтею 98 КПК України.

Також доцільно уточнити критерії, за якими визначатиметься об'єктивна неможливість отримання попереднього судового дозволу, пов'язавши її з наявністю таких обставин, за яких дотримання загального порядку судового контролю створювало б реальну та безпосередню загрозу знищення, пошкодження або втрати конкретного майна.

Положення проекту щодо наступного судового контролю потребують доопрацювання в частині забезпечення процесуальної можливості особи, права якої були обмежені внаслідок невідкладного проникнення до її житла чи іншого володіння, брати участь у відповідному судовому розгляді та висловлювати свої заперечення, а також узгодження предмета судової перевірки з установленими частиною третьою статті 233 КПК України підставами такого невідкладного проникнення.

Проект не вирішує питання щодо можливості особи, до житла чи іншого володіння якої було здійснено проникнення, оскаржити постановлене за результатами такого розгляду судове рішення, та потребує вирішення питання забезпечення такій особі ефективної можливості домогтися судової перевірки законності та обґрунтованості відповідного втручання, у тому числі шляхом визначення належного порядку перегляду судового рішення, постановленого за результатами наступного судового контролю.

Запропонований проектом механізм постановлення окремої ухвали доцільно доопрацювати в частині визначення її процесуального призначення, правових наслідків, порядку виконання та оскарження, а також підстав її постановлення щодо конкретних учасників кримінального провадження.

Також потребують доопрацювання передбачені проектом правові наслідки відмови прокурора у погодженні клопотання про обшук або відмови слідчого судді у його задоволенні.

Окремі положення проекту потребують узгодження з термінологією та порядком проведення обшуку, встановленими статтями 234, 235 КПК.

З огляду на зазначене та керуючись пунктом 2 частини першої статті 16 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», відповідних положень статей 100, 110, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правоохоронної діяльності рекомендує Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до статті 233 Кримінального процесуального кодексу України щодо уточнення підстав проникнення до житла чи іншого володіння особи у невідкладних випадках» (реєстр. № 15488) за результатами розгляду в першому читанні **відхилити**.

Доповідачем від Комітету при розгляді питання на пленарному засіданні Верховної Ради України визначено народного депутата України - Голову Комітету з питань правоохоронної діяльності Іонушаса Сергія Костянтиновича.

Проект Постанови додається.

Просимо розглянути.

Голова Комітету

С. Іонушас

